



Verslag Erfgoedplein 2011

ZATERDAG | 7 MEI 2011 | 09U00 – 18U00

Kunstencentrum BELGIE

Open Circuit – Pand 'Koloniale Waren' & 'Huis Hoste'
Koningin Astridlaan 81-85 | 3500 Hasselt

Wat leeft er in het erfgoedveld? Wat zijn de noden en behoeften van de verenigingen? Hoe staan zij tegenover veranderingen binnen de FORUM-werking en bij het beleid? Om hierop een beter zicht te krijgen organiseerde het FORUM voor de 2^{de} keer zijn Erfgoedplein.

Op zaterdag 7 mei 2011 zakten 49 leden (ofwel 31 leden-verenigingen) af naar het Kunstencentrum BELGIE in Hasselt. (De deelnemerslijst is terug te vinden in de bijlage.) Kunstencentrum BELGIE is een kunstencentrum met een veelzijdig aanbod van vernieuwende culturele activiteiten. Het Erfgoedplein vond plaats in twee beschermd monumenten: het fabriekspand 'Koloniale Waren' en 'Huis Hoste'. Beide panden worden actief ingezet in de werking van het Kunstencentrum, voornamelijk als locatie voor optredens, theatervoorstellingen alsook voor tentoonstellingen.

Naast het bieden van een *forum* voor vragen en noden vanuit het erfgoedveld, had dit Erfgoedplein als doel de leden-verenigingen zowel met elkaar als met het beleid en belangrijke financieringspartners in contact te brengen. Er werd dan ook ruime tijd uitgetrokken om contacten te leggen, informatie uit te wisselen, vragen te stellen en bezorgdheden te uiten.

Programma Erfgoedplein 2011

09u00	Verwelkoming en koffie
09u30	Inleiding - em. prof. dr. Bo Coolsaet voorzitter FORUM VOOR ERFGOEDVERENIGINGEN VZW
09u45	'Gebruikswaarde en herbestemming. De uitdaging van kerkgebouwen' – prof. dr. Thomas Coomans de Brachène K.U.Leuven – Departement Architectuur, Stedenbouw en Ruimtelijke Ordening
10u05	'De werking van het Simon Stevin Vlaams Vestingbouwkundig Centrum' – Luc Olyslager Simon Stevin Vlaams Vestingbouwkundig Centrum vzw
10u30	Koffiepauze
11u00	FORUMbeleidsplanning en nieuwe erfgoedorganisatie
12u30	Broodjeslunch
13u15	Nieuw decreet onroerend erfgoed – Mark Andries Kabinetschef van de Vlaamse minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme, Vlaamse Rand en Onroerend Erfgoed
14u15	Rondleiding op de site
15u45	Informatiemoment rond financiering
15u50	Els Verbert Agentschap Ruimte en Erfgoed – afdeling Limburg
16u00	Els Deconinck Provincie Vlaams-Brabant
16u10	Anne Milkers Provinciaal Centrum Cultureel Erfgoed
16u20	Marina Laureys Agentschap Kunsten en Erfgoed
16u30	Gregory Vercauteren FARO – Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed
16u45	Afsluitmoment met receptie
18u00	Einde

FORUM VOOR ERFGOEDVERENIGINGEN VZW

Erfgoedhuis Den Wolsack | Oude Beurs 27 | 2000 ANTWERPEN

Tel. 03/212 29 60 | Fax. 03/212 29 61

info@forumerfgoedverenigingen.be | www.forumerfgoedverenigingen.be

Gebruikswaarde en herbestemming

Na het welkomstwoord van voorzitter Bo Coolsaet geeft Thomas Coomans de Brachène (K.U.Leuven) een aanzet tot reflectie over 'gebruikswaarde en herbestemming van kerkgebouwen'. Uit zijn lezing kwam duidelijk naar voren dat er niet langer op de overheid gewacht mag worden. Er moet afgestapt worden van de top-down benadering waarbij verwacht wordt dat de overheid met alle oplossingen komt. Deze situatie is op lange termijn immers niet meer houdbaar en zal vervangen moeten worden door een bottom-up benadering waarbij mensen zich verenigen en er van onderuit naar oplossingen wordt gezocht.

In West-Europa is er een maatschappelijk debat geopend over het verzekeren van de toekomst van deze 'bedreigde' kerkgebouwen. Met de economische crisis is het probleem van onderhoud van de kerken alleen maar groter geworden. Tijdens deze lezing werd duidelijk dat er nieuwe oplossingen gevonden moeten worden want de overheid kan niet langer alles oplossen. De Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland en de provinciale Steunpunten Monumentenzorg en Archeologie riepen 2008 uit tot Jaar van het Religieus Erfgoed. Het doel hiervan was om door middel van (brede en specifieke) publieksgerichte activiteiten de belangstelling voor en kennis van het religieus erfgoed in Nederland te vergroten en op die manier een duurzame toekomst voor het religieus erfgoed binnen onze huidige dynamische samenleving te bevorderen.

In zijn lezing haalde Thomas Coomans de theorie van de Oostenrijkse filosoof Aloïs Riegl aan. De Oostenrijkse overheid gaf hem begin 20^{ste} eeuw de opdracht om een visie te formuleren over de waarden rond erfgoed. Hij maakte hierin een onderscheid tussen memoriële waarden en actuele waarden.

"Memoriële waarden"

en "Actuele waarden"

Waarde van anciënniteit/oudheid

- Hoe ouder iets is, hoe meer waarde er wordt aan gegeven

Gebruikswaarde (praktisch)

- Het gebruik van het gebouw. Hierbij wordt gefocussed op het feit dat het gebouw nog altijd een rol blijft spelen en/of een functie vervult in een samenleving waardoor er geld voor dit gebouw vrijkomt bij de overheid of andere instanties

Historische waarde

- Wat is er in een gebouw/op een site gebeurd? Bv. geboorte van belangrijk figuur,...

Kunstwaarde (spiritueel of esthetisch)

Herdenkingswaarde

- Bv. kerkhoven en de herdenking van de oorlogsslachtoffers
- ⇒ Relatie heden – verleden
- ⇒ Biedt toekomstperspectief

In het westen heerst fel de idee dat 'de overheid' oplossingen moet aanreiken. Er is in dat systeem een administratie met experts die zeggen 'dit is belangrijk en dat moet bewaard blijven', 'dit is minder belangrijk en krijgt bijgevolg minder geld',.. Het basisinstrument van het huidige beleid is 'de

bescherming'. Wanneer een gebouw niet beschermd is dan volgt er een heel ander scenario. In Brussel en Wallonië wordt er ondertussen al minder beschermd – deels omdat er niet meer voldoende middelen zijn om de bescherming te kunnen volgen. In onze omringende landen voltrekken zich gelijkaardige tendensen en wordt er veelal gewerkt met het indelen van monumenten in verschillende klassen waardoor er gemakkelijker een onderscheid gemaakt kan worden bij het toekennen van premies. In Vlaanderen zal een gelijkaardig scenario volgen.

Maar wat moet er gebeuren met gebouwen die een erfgoedwaarde hebben, maar niet beschermd zijn? Antwoorden zullen hiervoor vanuit andere hoeken moeten komen. In 2002 werd in Vlaanderen de studiedag 'Kerken in neostijlen bedreigd' georganiseerd. In Vlaanderen zijn een 1000-tal neogotische kerken terug te vinden. 200 hiervan zijn beschermd. Maar wat met die 800 niet-beschermden kerken? Toen kwamen de vragen 'wat is belangrijk?' en 'welke kerken moeten we beschermen zodat we geen vergissing maken ten opzichte van de toekomst,' ook al op. Dit zijn altijd vragen voor de administratie geweest. In Vlaanderen heerst een top-down model. De overheid/expert beslist over de toekomst van dergelijke gebouwen.

Een ander model is 'La Patrimonialisation' of 'Erfgoedwording'. Deze term verwijst naar een dynamische dimensie. Elke generatie zal immers met dezelfde objecten moeten omgaan; maar ze doen dit op een andere manier en geven er een andere betekenis aan. Elke generatie moet iets met het erfgoed doen om het dan door te geven aan de volgende generatie, die er op zijn beurt dan weer op een heel andere manier mee omgaat. Dit is dus veeleer een bottom-up benadering zoals burgers die zich mobiliseren (o.a. in verenigingen) wanneer ze merken dat een gebouw, in hun omgeving en waar zij bepaalde erfgoedwaarden aan toe kennen, bedreigd wordt. Zo werd in 2008 in Nederland Reliwiki ontwikkeld – een website (gebaseerd op het principe van Wikipedia) waarin mensen hun kerken en hun kerkelijk erfgoed kunnen omschrijven. Maar er zijn ook voorbeelden in Vlaanderen. Zo gaat de vereniging Open Kerken er van uit dat kerkgebouwen open moeten zijn. Hun actie draagt bij tot de bewustmaking van (kerkelijk) erfgoed bij de burgers. Monumentenstrijd zorgde er dan weer voor dat er het verhaal rond bepaalde gebouwen naar voren kwam, waardoor mensen opnieuw meer voeling kregen met hun erfgoed en bijgevolg gemobiliseerd werden.

De ideale situatie bij een herbestemming is natuurlijk wanneer de oorspronkelijke functie behouden blijft. Dit is echter niet altijd mogelijk. Thomas Coomans zette een aantal vormen van herbestemming op een rijtje. Een eerste vorm van herbestemming gebeurt door privatisering. In Utrecht (Nederland) werd een kerkgebouw opgedeeld in verdiepen en zo omgevormd tot appartementsgebouw. In Mechelen werd een kerk omgevormd tot restaurant en in Brussel tot kantorencomplex. Het gevaar bij zuiver privatisering is dat het gebouw zijn openbare functie en de grote ruimte verliest. Bij een semipublieke/monofunctionele functie kan de ruimte wel bewaard blijven zoals een kerk in Trier die omgevormd werd tot sportzaal en een evenementenzaal in Brugge. Sommige herbestemmingen zijn publiek maar monofunctioneel zoals musea in Parijs en concertzalen in Neuss (Duitsland). Dergelijke herbestemmingsprojecten vragen veel nevenruimte en technische installatie wat eerder moeilijk is in kerkgebouwen. Een laatste vorm van herbestemming kan door medegebruik of gedeeld gebruik. Hierbij krijgt de kerk meerdere functies toebedeeld. In de eerste plaats blijft de kerk 'kerk'. De overige functies worden bepaald door de maatschappelijke noden. Op deze manier worden ook verschillende actoren bij het onderhoud van de kerk betrokken. In Amsterdam wordt een kerk zo gebruikt als grote aula voor de universiteit.

Engeland staat al een serieuze stap voor op de bewustmaking van deze problematiek bij zijn bevolking. Er is een sterke mobilisatie van de mensen rond hun kerken. In elk plattelandsdorpje is wel een kerk. Deze dorpjes hebben veel van hun sociaal-maatschappelijke functies (pub, post,...) verloren. De kerken kunnen hierin een maatschappelijke rol vervullen. Zo zijn er daar kerken die ook dienst doen als markt, als postpunt en zelfs als pub.

Om te herbestemmen, om beslissingen te kunnen nemen, om waarden toe te kennen moet men over voldoende kennis beschikken. De laatste jaren zijn er steeds meer publicaties over de herbestemming van kerken verschenen. Momenteel wordt er een netwerk 'Future for Religious Heritage' gevormd dat een platform wil creëren dat informatie ter beschikking stelt over mogelijke vormen van herbestemming, problemen waar kerken mee te maken krijgen.

Opmerkingen:

Adriaan Linters: Er zijn een aantal merkwaardige verschillen met onze situatie vast te stellen: 1. De bottom-up benadering is in Engeland zeer sterk aanwezig. Iedere kerk heeft 'friends of the church'; en is dit niet het geval dan kunnen ze beroep doen op 'friends of the friendless churches'. Een dussdanig netwerk maakt het mogelijk om dergelijke herbestemmingsprojecten uit te voeren. 2. Het ecologische belang. In deze tijden moet je herbestemmen en hergebruiken. Er hangt een stevig prijskaartje aan; maar de macro-ecologische balans is altijd positief. 3. Er is een duidelijk verschil in mentaliteit tussen de verschillende landen. In Engeland worden sommige kerken op vrijdagavond verhuurd om fuiven in te geven. Dat zou bij ons ondenkbaar zijn. Ook in Frankrijk is de mentaliteit heel anders.

Annemie Havermans: Ik wil nog even ingaan op het aspect van 'beschermen'. Vanuit Epitaaf werken wij rond begraafplaatsen. Opvallend is dat de begraafplaatsen die beschermd zijn, degene zijn waar dingen rond gedaan werden en waar publicaties over verschenen zijn.

Thomas Coomans: Dat is het kennisaspect waar ik naar verwees. Kennis is immers de basis. Op een bepaald moment was men het beu om *ad hoc* te beschermen en is er overgestapt op doelgericht beschermen op basis van bepaalde aspecten.

Praktijkvoorbeeld: Simon Stevin Vlaams Vestingbouwkundig Centrum

Vervolgens brengt Luc Olyslager een meer praktijkgerichte lezing over de (goede) werking van het Simon Stevin Vlaams Vestingbouwkundig Centrum. Deze lezing maakte duidelijk hoe belangrijk die lokale verankering is voor het slagen van een project. Simon Stevin Vlaams Vestingbouwkundig Centrum is een vrijwilligersvereniging die van onderuit gestart is om vestingbouw te behouden en de sloop ervan tegen te gaan. Er wordt ondermeer gekeken naar hoe dit patrimonium een plaats kan krijgen in de huidige samenleving. Herbestemming van forten is noodzakelijk. Het is daarbij belangrijk dat er een zo groot mogelijk maatschappelijk draagvlak wordt gecreëerd. Dat is het uitgangspunt. Simon Stevin Vlaams Vestingbouwkundig Centrum tracht dit te doen door ondermeer de uitbouw van een documentatiecentrum, het uitgeven van publicaties, het organiseren van studiebezoeken, Fortendagen, lezingen en voordrachten, het uitbouwen van een goede gidsenwerking, een mobiele infostand, het inrichten van speciale werkgroepen en een eigen Simon Stevinprijs.

Opmerkingen:

Micheline Warmenbol: Je kunt educatieve pakketten laten samenstellen door verschillende hogescholen (lerarenopleiding). Wij hebben hiervoor al samengewerkt met de Karel de Grote Hogeschool, maar er zullen er zeker ook andere zijn waarmee dergelijke samenwerking mogelijk is. Op deze manier zijn jullie gidsen al een heel eind gevorderd.

Lieve Pollet: Wij hebben dit ook gedaan in Hasselt. Het betrof een samenwerkingsproject met ondermeer de Erfgoedcel en de lerarenopleiding. De scholen hebben hier hard aan meegewerkt. Het

voordeel hiervan is ook dat het bruikbaar blijft.

Luc Olyslager: Hartelijk bedankt voor de tips. Ik zal dit zeker bekijken.

Het FORUM anders: FORUMbeleidsplanning en nieuwe erfgoedorganisatie

Na de koffiepauze wordt ingegaan op de toekomstperspectieven van het FORUM. Elke Verdurmen zet de stand van zaken van het FORUM-beleidsplan uiteen. Het FORUM kiest er bewust voor om op dit ogenblik nog werk te maken van een eigen beleidsplan. Op deze manier staat het FORUM sterker in zijn schoenen en kan het er op toezien dat de dienstverlening voor erfgoedverenigingen, de rol van belangenbehartiger en beleidsbeïnvloeder in de nieuwe erfgoedorganisatie worden opgenomen. Midden april 2011 stuurde het FORUM een vragenlijst naar zijn leden. Doel van deze vragenlijst is om een globaal zicht te krijgen op de werking en de noden van de leden. Dominique Van Staeyen licht kort de voorlopige resultaten toe. Er wordt tevens een oproep gedaan aan de leden om deze vragenlijst (indien nog niet ingevuld) zeker nog ingevuld aan de FORUM-coördinatieceel te bezorgen. Vervolgens geeft Karel een stand van zaken van NEO (nieuwe erfgoedorganisatie voor onroerend erfgoed) waarbij dieper ingegaan wordt op de missie, de strategische doelstellingen en netwerkrelaties aan de hand van een PowerPointpresentatie.

Opmerkingen:

Eddy Stuer: Hoe staan de contacten met Watererfgoed Vlaanderen? Gaan zij opgaan in NEO?

Karel Dendooven: We hebben zeer goede contacten met Watererfgoed Vlaanderen. Hun voorzitter, Eric Van Hooydonk, zetelt nu ook in de raad van bestuur van het FORUM en is bijgevolg goed op de hoogte van de ontwikkelingen van NEO. Het is niet de bedoeling dat Watererfgoed Vlaanderen opgaat in NEO. NEO heeft ook die ambitie niet. Dergelijke koepelverenigingen met specifieke kennis en een goede werking moeten zeker op zich blijven bestaan.

Karel Govaerts: Ik miste in de uiteenzetting het verhaal van immaterieel erfgoed een beetje. Hoe zit het met Erfgoeddag?

Karel Dendooven: Erfgoeddag valt onder FARO. NEO heeft niet de ambitie om FARO te beconcurreren of om FARO over te nemen. Vanuit het FORUM hebben we al veel samenwerkingspogingen ondernomen maar we zijn vaak op een muur gebotst. Onze corebusiness blijft onroerend erfgoed. Maar NEO staat zeker open voor samenwerking en zal hier ook naar streven. We zijn immers tegen de kunstmatige scheiding roerend-onroerend. Op lange termijn kunnen beide organisaties misschien wel naar elkaar toegroeien waardoor deze scheiding hopelijk kan verdwijnen. Maar dat is iets wat de toekomst zal uitwijzen en waar NEO op dit moment helemaal niet mee bezig is.

Lieve Pollet: Ik heb een vraag rond erfgoededucatie binnen NEO. Nu wordt educatie vooral behandeld vanuit cultuur. Is het niet belangrijk om ervoor te zorgen dat er niet dubbel wordt gewerkt. Kwestie van geen overbodig werk te doen?

Karel Dendooven: Daar zijn we het zeker mee eens. We zullen hiervoor een goede samenwerking moeten aangaan met cultuur/immaterieel erfgoed. Met uitzonderingen van de jongerenwerking binnen OMD wordt erfgoededucatie momenteel stiefmoederlijk behandeld, wat uiteraard niet aanvaardbaar is.

- Adriaan Linters: NEO wil vanuit een geïntegreerde visie werken. Kleine erfgoedverenigingen werken ook zo en begrijpen niet waarom erfgoed en cultuur gescheiden wordt. Vaak is het een kwestie van 'vanwaar komen de meeste centen?'. Binnen het beleid is dat geïntegreerde verhaal er niet.
- Karel Dendooven: We hebben hiervoor al verscheidene gesprekken gevoerd met de overheid. We hebben ook letterlijk gevraagd om de scheiding weg te werken. Onder meer tijdens een toelichting in het Vlaamse Parlement eerder dit jaar. Het antwoord dat we van de parlementsleden kregen was: 'U hebt gelijk maar wat u vraagt is een staatshervorming!'.
Lieve Pollet: In Hasselt zijn weinig geklasseerde monumenten. Men heeft een actie opgezet met een website waarop verhalen van de gebouwen konden verzameld worden. Zo zie je natuurlijk dat beide dingen samenhangen. Een monument kan niet zonder zijn verhaal/geschiedenis. Maar het geldt ook omgekeerd; een verhaal heeft ook nood aan zijn monument(beeld) om het verhaal te vertellen.
- Bart Devos: Als ik het goed begrepen heb gaat NEO ook actief praktijkervaring opdoen en fungeren als een soort 'labo' om uit te zoeken waar knelpunten zitten enzo. Waarom wordt er hiervoor geen beroep gedaan om de aangesloten verenigingen van het FORUM en gebruik gemaakt van hun opgebouwde expertise? Hierdoor zal er toch een spanningsveld tussen NEO en de ledenverenigingen ontstaan.
- Karel Dendooven: Het betreft hier vooral het in beheer nemen van probleem-sites zoals Erfgoed Vlaanderen nu al doet. Wellicht kan Tom Bridts, algemeen directeur van Erfgoed Vlaanderen, hier verder op antwoorden.
- Tom Bridts: Ik begrijp de vraag en het is een terechte vraag. Maar NEO moet met zijn twee voeten in het erfgoedveld staan. Het is immers niet de bedoeling dat we vanuit een ivoren toren werken. Door juist zelf kennis en expertise op te bouwen (welke ook gevoed zal worden door de ledenverenigingen) zal NEO meer geloofwaardigheid krijgen. Als netwerkorganisatie streeft NEO naar een wisselwerking op het gebied van informatie en kennis. Om dit te kunnen doen moet NEO ook zelf weten waarover het gaat. Wat het 'labo'-luik van NEO betreft; hierbij zal het bijvoorbeeld gaan om nieuwe ontsluitingsmogelijkheden die op enkele NEO-sites getest zullen worden.
- Karel Dendooven: We hebben met de uitwerking van NEO inderdaad al enkele mogelijke belangenconflicten vastgesteld (bv. rond alternatieve financiering). NEO wil onder meer de bestaande dienstverlening fiscale attesten van ledenverenigingen meenemen in zijn nationale communicatie.
- Bart Devos: NEO streeft ernaar om enerzijds uit te groeien tot een sterke middenveldorganisatie. Anderzijds wil NEO het ook allemaal zelf doen. Middenveldorganisaties zoals de Boerenbond doen dit niet. Zij laten de boeren hun ding doen en zij zorgen voor de krachtenbundeling van de boeren. Begrijp me niet verkeerd; ik zeg niet dat het onmogelijk is om dit te doen. Maar het zal niet evident zijn.
- Tom Bridts: Natuurpunt is ook zo een middenveldorganisatie en beheert ook ontzettend veel domeinen. Het is dus niet onmogelijk.

- Adriaan Linters: Ik denk dat de vraag moet gesteld worden of beide aspecten wel te combineren zijn. In Frankrijk hebben ze voor beide aspecten een aparte organisatie. Eén organisatie die instaat voor het stimuleren, motiveren en de dienstverlening naar de erfgoedverenigingen. Een andere organisatie die meer de functie van 'National Trust' op zich neemt. Bij de doelstellingen van NEO die gepresenteerd werden zag ik een pijl van boven naar beneden lopen. Ik had deze pijl liever anders gezien.
- Karel Dendooven: Deze pijl heeft niets te maken met een top-down benadering vanuit de overheid, maar toont de logische evolutie van de strategische doelstellingen. Vanuit het middenveld kan er een breder draagvlak voor erfgoed gecreëerd worden, waarbij de praktijkervaring omgezet kan worden in expertise ten dienste van het veld.
- Adriaan Linters: Jullie halen aan dat er groen licht (naar financiering van het hele project toe) van de overheid nodig is. Dat is belangrijk. Maar op termijn moet hier wel opgelet worden. In Nederland is Erfgoed Nederland, die volledig afhankelijk waren van de overheid, opgedoekt. NEO moet trachten te evolueren naar een onafhankelijke zelfstandige vereniging en vandaaruit werken. Anders doen we op termijn enkel nog wat de overheid wil dat we doen.
- Luc Olyslager Ik ben sterk voorstander van NEO, om meer gegroepeerd ondersteuning aan te bieden. Ondernemingen werken samen met SD Worx voor het personeelsbeleid. NEO kan het erfgoedlandschap in beweging laten komen en laten bewegen in een bepaalde richting. Dit kan enkel vanuit een expertisecentrum dat uitgesplitst wordt naar het lokale.
- Adriaan Linters: Maar SD Worx werkt tegen betaling. Wij hebben vastgesteld dat de meeste verenigingen werken met een budget minder dan 5.000 euro. Tegen betaling dergelijke diensten en ondersteuning aanbieden is niet mogelijk voor de erfgoedverenigingen.

Het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet

Na de lunch geeft de Kabinetschef van Vlaams minister Geert Bourgeois, Mark Andries, een toelichting bij het nieuwe decreet onroerend erfgoed. Het ontwerpdecreet (64 blz.) en de memorie van toelichting (105 blz.) zijn er. Maar het decreet moet nog een paar stadia doorlopen vooraleer het effectief helemaal rond is. Daarom wordt de tekst nog niet verspreid. Op 22 juni 2010 werd de conceptnota voor het nieuwe decreet goedgekeurd. Ondertussen zijn we 10 maanden verder en zijn we toch al zeker dat we 10 belangrijke aspecten uit de conceptnota zullen opnemen in het decreet.

1. In het nieuwe beleid zal de rol van gemeentebesturen belangrijker worden.

Er wordt gegaan naar een goede samenwerking rond erfgoed. Dit is noodzakelijk voor een goede erfgoedzorg. Nu zijn de relaties met de verschillende gemeentebesturen niet altijd even goed. Hierin zal geïnvesteerd moeten worden ondermeer ook omdat de rol van de provincies zal afnemen. Inventarisatie, bescherming,... het zullen vooral de gemeenten zijn die een bevoegde instantie worden.

2. Aansluitend hierbij zal het concept van de onroerend erfgoedgemeenten meer vorm krijgen.

Het Vlaamse beleid is er van overtuigd dat de volgende jaren de gemeenten taken van de provincies zullen overnemen die decretaal verankerd zijn in de administratie. Dit is natuurlijk een taak die enkel weggelegd is voor de 'goede' gemeenten. De Vlaamse administratie kan

voor een aantal zaken een stap achteruit zetten en dingen van op een afstand bekijken. Gemeenten kunnen dit beter opvolgen. De onroerend erfgoedgemeenten zouden dan weliswaar vooral steden en gemeenten moeten zijn die actief investeren in hun erfgoed en die ontvoogd zouden worden, waardoor zij zelf vergunningen kunnen uitreiken voor sloop- of bouwwerken m.b.t. beschermd erfgoed.

3. Inventaris onroerend erfgoed

Het beleid wil vertrekken vanuit de inventaris onroerend erfgoed. Deze inventaris wordt echt een beleidsinstrument. Beschermen, beheren,... vloeit daaruit voort. In het nieuwe decreet wordt gestreefd naar een wetenschappelijke aanpak van het beleid. Erfgoed gaat immers niet om mooi of lelijk (daar valt niet uit te komen want dat is een kwestie van smaak) maar moet gestoeld zijn op een wetenschappelijke benadering (welke betekenis wordt eraan gegeven?, welke verhalen en figuren zijn ermee verbonden?, is het uniek in Vlaanderen?,...). Uit deze wetenschappelijke benadering kan de inventaris vloeien en uit de inventaris vloeit het beleid voort.

4. Landschapszorg

Landschappen kunnen nog steeds beschermd worden. Het beschermen van landschappen is vandaag echter zeer gecompliceerd. De Raad van State kan de bescherming op verschillende momenten intrekken waardoor alle geïnvesteerde moeite voor niets was. Maar het is niet omdat de bescherming van landschappen praktische problemen met zich meebrengen dat we een bescherming van landschappen moeten afschaffen.

Een groter probleem zijn de ankerplaatsen. Deze moesten op termijn doorgevoerd worden in de RUP's (Ruimtelijke Uitvoeringsplannen). Maar dit gebeurt niet. Bovendien is hier ook veel weerstand tegen. Er is immers geen bescherming aan de ankerplaatsen gekoppeld. Het is dus een vicieuze cirkel. Want de weerstand geeft wantrouwen en zorgt ervoor dat de procedure van de ankerplaatsen verdacht veel op de beschermingsprocedure begint te lijken. Vandaar dat we hiervan af willen stappen. Ofwel beschermen ofwel niet heel de procedure die je moet doorlopen voor ankerplaatsen.

5. Toelating en adviezen

Momenteel wordt er gewerkt met 'bindende adviezen'. In verschillende sectoren wil de Vlaamse Regering hiervan af. Want dit klopt niet. Ofwel geef je een advies (en dat is niet bindend) ofwel is het een beslissing die genomen wordt (en dat is bindend).

Vandaar dat in het decreet een duidelijk onderscheid gemaakt wordt:

- Advies verlenen -> Dit kan afgewogen worden tegen andere adviezen/argumenten. Dit is ook niet bindend. Het moet wel onderbouwd worden waarom een bepaald advies niet gevolgd wordt.
- Toelating -> Dit is bindend en hierbij heeft het Agentschap het laatste woord. Er kan wel in beroep gegaan worden want het is niet de bedoeling dat 1 ambtenaar een project kan tegenhouden.

6. Archeologisch onderzoek

Het preventief archeologisch onderzoek wordt veralgemeend. Er valt niet aan te ontkomen voor bouwwerken vanaf een bepaalde omvang. Er zal echter ook een solidariteitsfonds voor archeologie worden geïntroduceerd wanneer de kosten te hoog oplopen.

7. Afschaffing van de koppelsubsidies

Hieraan is wel een voorwaarde verbonden; nl. dat de financiële middelen die de provincies nu krijgen om bij te dragen aan restauraties mee in de Vlaamse restauratiepot terecht komen.

8. Premiesysteem

Het huidige systeem is erg ingewikkeld. Het is de bedoeling om dit te vereenvoudigen. Hier kan nog alle kanten mee uit gegaan worden; want dit wordt ondergebracht en uitgewerkt in een uitvoeringsbesluit.

9. Handhavingsluik

Dit is misschien wel een van de belangrijkste hoofdstukken. Het is een erg stevig en sluitend hoofdstuk.

10. Vergunningen voor archeologie

Er zijn steeds meer mensen in deze sector actief. Er worden kleine bedrijfjes opgericht waardoor de concurrentie toeneemt en bovendien niet altijd duidelijk is wie goed werk levert en wie niet. Er zal dus gewerkt worden met een systeem van erkenning. De archeologen met dergelijke erkenning kunnen vooronderzoek doen.

Naast de conceptnota is ook de 'Resolutie van het Vlaams Parlement' openbaar. Hierin werden een aantal nuancerings op de conceptnota aangebracht. Deze zullen op vraag van het parlement in het decreet worden opgenomen.

Bv: - Bij de invoering van de erfgoedgemeenten moeten er duidelijke criteria vooropgesteld worden en zorgen dat dit ook onomkeerbaar is

- De taken van de onroerend erfgoedgemeenten moeten duidelijk bepaald zijn
- Inzake de inventarisatie moet er toch gekozen worden voor verschillende inventarissen i.p.v. één globale onroerend erfgoedinventaris. De reden hiervoor is dat deze allemaal verschillende rechtsgevolgen hebben. Het is wel de bedoeling om geïntegreerd te ontsluiten (GIS) ~ wat is erfgoed in een bepaald gebied? Er zal een instrument ontwikkeld worden om te weten welk erfgoed er allemaal in een bepaald gebied aanwezig is.
- Instrument van stads- en dorpsgezichten blijft bestaan. Dit wordt niet afgeschaft maar als een instrument beschouwd.

Het decreet is zo goed als klaar. Alle hoofdstukken zijn geschreven. Volgende week starten de interkabinetaire vergaderingen. Daarna volgen de adviesraden (o.a. Saro) en de Raad van State. Tot slot volgt het Parlement. Ondertussen zal gestart worden met het uitschrijven van de uitvoeringsbesluiten (dit is minstens zo belangrijk als het decreet zelf). Er zullen dus nog wel wat dingen veranderen in de loop van de komende weken. Volgend jaar rond deze tijd zal er over het decreet gestemd worden. Uiterlijk op 1 januari 2013 zal het nieuwe decreet en regelgeving in werking treden!

Mark Andries overloopt de verschillende hoofdstukken van het decreet.

1. Definities -> klare en begrijpbare definities vormen de basis
2. Instanties en actoren in onroerend erfgoedbeleid -> er zal een decretale verankering aan de hand van dit decreet mogelijk zijn
3. Inventarissen
4. Archeologie
5. Bescherming

- Procedure
 - Openbaar onderzoek
 - Register van bescherming
 - Rechtsgevolgen van de bescherming
 - Overdracht van zakelijk recht
 - Onteigening
 - Landschappen
6. Beheer en decretale basis voor beheersplannen en -commissie
7. Prijzen
8. Financiering
- Subsidies
 - Premies
 - Waarborgfonds voor leningen
 - Financiële regeling rond archeologie
9. Handhaving
10. Overgangsbepalingen en opheffingsbepalingen

Na de presentatie van Mark Andries krijgen alle aanwezigen de kans om al hun vragen te stellen.

Karel Dendooven: Het FORUM heeft dit al meermaals formeel aangehaald maar over Open Monumentverenigingen is in het decreet niets terug te vinden?

Mark Andries: Die vallen onder de onroerend erfgoedverenigingen. In het premiebesluit kunnen deze organisaties een aparte status krijgen.

Bart Devos: Moeten deze verenigingen dan een nieuwe erkenning aanvragen? Want momenteel genieten wij van een premieregeling van 80%, dus 20% eigen aandeel. Blijft de eigen inbreng beperkt tot 20% of kan dit meer zijn?

Mark Andries: Er zal inderdaad een nieuwe aanvraag moeten ingediend worden. Maar we kunnen de papirassen tot het minimum beperken; we kennen deze verenigingen toch al vrij goed. In de conceptnota hebben we een uitgebreide tabel rond de premies opgenomen met de bestaande en toekomstige toestand. Er zullen 3 premiepercentages zijn: 40% (algemeen) – 60% (voor monumenten die extra inspanningen doen bv. openstellen,...) – 80 % (enkel voor kwetsbaar erfgoed en ZEN-monumenten en deze premie is dus uitzonderlijk). Maar dit staat allemaal nog niet helemaal vast. Dit kan nog veranderen.

Adriaan Linters: Zijn er mogelijkheden voor erfgoedverenigingen (geen Open Monumentvereniging) om erkend te worden? Want nu mikken veel erfgoedverenigingen daarom op de sector roerend en immaterieel waar wel ondersteuning bestaat.

Mark Andries: Er zullen in dit decreet inderdaad erkenningsvoorwaarden worden opgenomen. De Vlaamse Regering kan met deze erkende erfgoedverenigingen samenwerkingsovereenkomsten sluiten op het gebied van subsidiering. Een systematische betoelaging is dus mogelijk. Maar dit kunnen geen 100-den

- verenigingen zijn, er is een beperkte begroting. Bovendien wil het beleid de versnippering tegengaan en koepelwerking stimuleren.
- Dirk Van de Vondel: Blijft de onderhoudspremie bestaan? Want in de conceptnota is hier heel weinig van terug te vinden.
- Mark Andries: De Vlaamse Regering kan premies toekennen, meerjaren subsidies toekennen in zake het onderhoud.
- Ghislain d'Ursel: Ik vroeg me af hoe het zit met de beheerscommissie in de landschapszorg. Dit heeft tot nu toe niet gewerkt. Bij de meerjarenplannen; hoe zal de beheerscommissie dan werken? Kan de privé-eigenaar nog initiatief nemen? In het bosdecreet is er ook sprake van beheersplannen, maar niet van een beheerscommissie. Hoe zal dit dan werken?
- Mark Andries: Niet voor elk beschermd monument of landschap is een beheersplan of beheerscommissie nodig. De Vlaamse overheid kan dit wel opleggen aan bepaalde monumenten (bv: bij Unesco-erfgoed is een beheersplan wel een meerwaarde en zorgt het voor geloofwaardigheid en voor landschap met meerdere actoren en beheerders ook).
- Chris Claes: Wat gaat er gebeuren met bouwaanvragen? Moet je dan advies inwinnen bij de cel erfgoed en bij de cel ruimte? Op gebied van ruimtelijke ordening zijn er veel minder vergunningen noodzakelijk.
- Mark Andries: Voor een monument heb je de toelating nodig. Het is de bedoeling dat dit binnen dezelfde termijn (60 dagen) wordt afgehandeld.
- Philippe De Backer: Ik hoorde onlangs iets over de oprichting van een investeringsfonds. Hoe zal dit precies werken?
- Mark Andries: Er is een startkapitaal van 10 miljoen euro hiervoor opzij gezet. Verder zal er nog bekeken moeten worden hoe dit concreet zal werken. Het investeringsfonds zal vooral werken in het kader van de nieuwe erfgoedorganisatie. Zij zal kunnen zeggen: dat is een interessant project en het project dan kunnen aanreiken. Maar project per project zal moeten bekeken worden. Veel verder staan we hier nog niet mee. Er is geld opzij gezet voor de realisatie ervan en de beslissing is genomen. Maar alle modaliteiten moeten nog vastgelegd worden.
- Adriaan Linters: Kan dat dan zoiets als BOEi in Nederland worden? Dat is een investeringsfonds voor moeilijk herbestembare gebouwen.
- Mark Andries: Ik ken het initiatief niet (u mag me de informatie steeds bezorgen), maar dergelijke projecten kunnen zeker. Er zijn twee soorten projecten:
- De eigenaar wil niet verkopen, maar heeft geen geld
 - Wegens gebrek aan middelen is het moeilijk om een herbestemming te vinden
- Daniëlle Schyn: Wordt in het nieuwe decreet opgenomen wat de rechten en de plichten van de erfgoedbeheerder zijn na de definitieve bescherming?
- Mark Andries: In het verleden was dit inderdaad niet altijd duidelijk. Nu zal duidelijk aangegeven worden op het moment van definitieve bescherming wat de rechten

en plichten zijn (actief en passief behoudsbeginsel).

- Bart Devos: Zal er ook toenadering komen met andere beleidsaspecten die belangrijk zijn zoals bijvoorbeeld ecologie? Het is inderdaad zo dat dubbel glas beter is dan enkel glas; maar voor monumenten ligt dat allemaal moeilijk.
- Mark Andries: Er wordt toenadering gezocht met andere beleidsdomeinen; maar dit zal niet in het decreet verwerkt worden. Het is inderdaad moeilijk om energiezuinige maatregelen op monumenten toe te passen. Maar we trachten zo oplossingsgericht mogelijk te werken. Een ander maatschappelijk thema is de toegankelijkheid. Het is niet evident elk monument aan te passen voor mensen met een rolstoel. Dit zijn tendensen die niet te ontkomen zijn; maar niet altijd gemakkelijk om in de erfgoedsector toe te passen.
- Annemie Havermans: Opvallend, in dit decreet ook, is dat funerair erfgoed vaak vergeten wordt. Zijn alle inventarissen opgenomen in het decreet? Want in feite zou er een aparte inventaris gemaakt moeten worden voor funerair erfgoed.
- Mark Andries: Alle inventarissen zijn inderdaad in het decreet opgesomd. Maar kan funerair geen onderdeel zijn van de inventaris bouwkundig erfgoed?
- Annemie Havermans: Vanuit onze ervaring (Epitaaf) is gebleken dat funerair erfgoed toch een heel eigen terminologie heeft. Het is dus allesbehalve evident om het funerair erfgoed in de databank van het bouwkundig erfgoed te gieten.
- Carlo Jengember: Ik mis begrippen zoals 'culturele biografie van het landschap', 'transversaliteit met archeologie', 'burgerparticipatie',... in het decreet. Hoe willen we dan het landschap dichter bij de mensen brengen?
- Mark Andries: In het decreet worden rechtsregels bepaald. Daarnaast is er het beleid dat verder gaat dan deze regels. Zaken zoals draagvlakcreatie, toegankelijkheid verhogen, burgerparticipatie,... vallen hieronder. Dit kan moeilijk in het decreet opgenomen worden.
- Luc Olyslager: Is er bij de interkabinetaire overlegmomenten ruimte voor overlappingen met andere decreten? De forten valt ook onder habitat van Natura 2000. Hiervan hebben we nog geen uitvoeringsbesluiten gezien; maar de bepalingen uit Natura 2000 staan toch vaak diametraal tegenover bepalingen in het decreet dat u hier toelicht, bvb. voor vleermuizen.
- Mark Andries: Het is zo dat we niet gaan schrijven dat er aan een monument geen verandering kan worden aangebracht. Het is wel zo dat er een toelating nodig is. Onder bepaalde voorwaarden moet dit dus wel kunnen. Maar over het algemeen zijn de belangen van erfgoed nog niet samen gespoord met bv. die van natuur. Soms zit je nu eenmaal met vormen van tegenstrijdigheid. Dat is nooit helemaal uit te sluiten en daar zullen we dus ook wel mee moeten leren leven.
- Ghislain d'Ursel: Wordt de conventie van Granada niet in het decreet verwerkt?
- Mark Andries: Jazeker. In elk beschermingsbesluit zal omschreven moeten worden welke onroerende goederen er aan het gebouw verbonden zijn. In het decreet zal naar alle voorgaande verdragen verwezen worden en deze zullen correct omgezet worden. In een aantal beschermde monumenten moeten de onroerende goederen (die deel uitmaken van het monument) herbekeken worden. Een

selectieve benadering is hierbij wenselijk.

Frieda Barremaecker: Is er ook iets in het decreet opgenomen om als opleidingscentrum middelen en ondersteuning te bekomen? Wij hebben enorme nood aan structurele erkenning. Het is vaak erg moeilijk om projecten in te dienen.

Mark Andries: Dat is zeker niet met zoveel woorden opgenomen. Projecten kunnen gesteund worden. Er is ook een kleine regeling van het VIOE.

Roel Hendrickx: Zou u de werking van de onderhoudspremie wat kunnen verduidelijken? Deze is recent afgeschaft voor kerkfabrieken.

Mark Andries: Dat is een beslissing van de Vlaamse Regering, de onderhoudspremie voor kerkfabrieken werd afgeschaft in het kader van de besparingen. Het is mogelijk dat deze terug zal voorzien worden in het nieuwe decreet, maar dat weten we nu nog niet.

Na de toelichting van het nieuwe decreet door Mark Andries volgt de interessante rondleiding door het pand 'Koloniale Waren' en het 'Huis Hoste'.

Aansluitend volgt het informatiemoment rond financiering. Vijf verschillende instellingen (Agentschap Ruimte en Erfgoed Limburg, Provincie Vlaams-Brabant, Provinciaal Centrum Cultureel Erfgoed, Agentschap Kunsten en Erfgoed en FARO – Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed) lichtten hun subsidie- en premiekanalen toe. Aansluitend kregen de verenigingen die op voorhand hun vragen doorgaven de tijd voor hun speeddating en om samen te zitten met de desbetreffende instelling. De overige deelnemers konden aanschuiven voor de receptie.

De algemene commentaar van de leden-verenigingen over het tweede Erfgoedplein? Een vermoeiend en zware maar uiterst boeiende dag!